

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-86>

УДК 336.1:352

ДОСВІД ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ДЛЯ УКРАЇНИ В ЦИФРАХ

EXPERIENCE OF DECENTRALIZATION OF EUROPEAN COUNTRIES FOR UKRAINE IN FIGURES

Юшко Сергій Васильовичкандидат економічних наук, доцент,
Харківський національний економічний університет
імені Семена КузнецяORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6323-7687>**Алексєєнко Інна Іллівна**кандидат економічних наук, доцент,
Харківський національний економічний університет
імені Семена КузнецяORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8803-1615>**Криворучко Олександра Євгеніївна**студентка,
Харківського національного економічного університету
імені Семена КузнецяORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3800-6577>**Yushko Sergii, Aleksieienko Inna, Kryvoruchko Oleksandra**
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Стаття присвячена актуальним питанням перейняття європейського досвіду реалізації реформи децентралізації. Визначено, що сучасний стан реформи в Україні характеризується низкою невирішених питань в сфері фінансового забезпечення функціонування місцевого самоврядування. Останні в свою чергу генерують ризики щодо належного виконання органами місцевої влади покладених на них повноважень. Метою статті визначено дослідження та аналіз процесу децентралізації в Україні на засадах використання європейського досвіду формування доходів місцевих бюджетів. В цифрах, на прикладі знов створеної територіальної громади, доведені відклики на реформу децентралізації у вигляді кількісного та якісного наповнення бюджетів. Відзначені покрово-ві дії влади щодо усунення питань із некваліфікованого виконання ними владних повноважень.

Ключова слова: децентралізація, досвід європейських країн, доходи місцевих бюджетів, фінансове забезпечення, функції та повноваження.

Статья посвящена актуальным вопросам реализации реформы децентрализации в Украине на основе изучения европейского опыта. Установлено, что современное состояние реформы в Украине характеризуется рядом нерешенных вопросов в сфере финансового обеспечения функционирования местного самоуправления. Последние, в свою очередь, генерируют риски надлежащего выполнения органами местной власти возложенных на них полномочий. Целью статьи является проведение анализа процессов децентрализации в Украине на основе использования европейского опыта формирования доходов местных бюджетов. В цифрах, на примере вновь созданного территориального общества, доказаны отзывы на реформу децентрализации в виде количественного и качественного наполнения бюджетов. Отмечены пошаговые действия властей по устранению недостатков в некавалифицированном исполнении ими властных полномочий.

Ключевые слова: децентрализация, опыт европейских стран, доходы местных бюджетов, финансовое обеспечение, функции и полномочия.

In the current conditions of the functioning of the economy, in the course of European integration and the decentralization processes that have begun in the country, the importance of local self-government is increasing. It becomes the basis for ensuring the development of territorial communities. Particularly relevant are the following issues: filling local budgets with revenues in the amounts that will ensure the fulfillment by local authorities of the

functions assigned to them; adequate financing of social and economic programs; creation of prerequisites for improving the quality of life of the population. The article is devoted to topical issues of implementation of decentralization reform in Ukraine based on the study of European experience. It has been determined that the current state of reform in Ukraine is characterized by a number of unresolved issues. They relate primarily to the sphere of financial support for the functioning of local self-government. They also generate risks of proper fulfillment by local authorities of the powers assigned to them. The article is aimed at analyzing the processes of decentralization in Ukraine on the basis of using the European experience of generating revenues of local budgets. In the figures, on the example of the newly created society, the results of the decentralization reform in the form of quantitative and qualitative filling of budgets are established. Step-by-step actions of the authorities to eliminate shortcomings in the unqualified performance of their powers are noted. The benefits of decentralization reform, which respond positively to the results of the formation of budgets at the level of territorial communities, are not final. The question of the qualifications of local authorities to perform these functions at a high level with a growing funding base remains critical. The solution to this issue is also in the plane of studying the European experience and the direct participation of representatives of this community. Long-term steps taken by the state in the field of increasing human resources of state and local authorities should be defined as a driving force for the successful implementation of the decentralization reform in Ukraine. Its effectiveness can be assessed through financial stability and security of local budgets, socio-economic development of territories and community satisfaction with the quality of public goods.

Keywords: decentralization, experience of European countries, local budget revenues, financial support, functions and powers.

Постановка проблеми. Проведення реформи децентралізації в Україні, розпочату ще у 2014 році не завершено. Проблеми залишаються в ключі не лише передачі значних повноважень та бюджетів від державних органів влади до органів місцевого самоврядування, а й в процесах фінансового забезпечення цих повноважень. Переважними кроками, здійснених в рамках процесів децентралізації в Україні, є адміністративні та законодавчі зміни. З позиції змін в системі адміністративно-територіального устрою укрупнено та утворено 1 470 територіальних громад замість 11 250; з позиції законодавчих змін – прийняття Концепції реформи місцевого самоврядування в Україні (01.04.2014), законів України «Про співробітництво територіальних громад» (17.06.2014), «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (05.02.2015) та змін до Бюджетного і Податкового кодексів [1].

Забезпечення незалежності місцевих бюджетів, тобто реалізація фінансової децен-

тралізації в Україні, здійснювалась шляхом змін норм бюджетного законодавства, щодо пропорції зарахування обов'язкових платежів до бюджетів місцевого рівня. На цьому етапі передавання владних повноважень до місцевих органів влади супроводжувалось зростанням доходної бази формування їх бюджетів. Особливе значення у формуванні доходів бюджетів місцевого самоврядування належить податку на доходи фізичних осіб, платі за землю, місцевим податкам і зборам. На прикладі даних обов'язкових платежів продемонстровано, у який спосіб формувалися доходи бюджетів місцевого самоврядування за часи реалізації реформи децентралізації (табл. 1).

Дані свідчать про нестабільність пропорцій зарахування обов'язкових платежів до бюджетів місцевого самоврядування. З 2011 р. такі бюджети отримали додаткове джерело коштів у вигляді плати за землю, яку почали у повній сумі (100%) спрямовувати до

Таблиця 1
Нормативи зарахування бюджетоформувальних обов'язкових платежів до бюджетів місцевого самоврядування*

Найменування обов'язкових платежів до бюджету	Бюджети сіл, селищ, міст районного значення			Бюджети міст обласного значення		
	2002–2010 рр.	2011–2014 рр.	2015–2020 рр.	2002–2010 рр.	2011–2014 рр.	2015–2020 рр.
Податок на доходи фізичних осіб	25	25	–	75	75	60
Плата за землю**	60	100	100	75	100	100
Місцеві податки і збори	100	100	100	100	100	100

* – крім бюджетів м. Києва та Севастополя;

** – з 2015 р. плату за землю включено до складу місцевих податків

їх дохідних частин. Натомість бюджети втратили важливу частину своїх доходів з 2015 р.: до бюджетів міст обласного значення почали зараховувати тільки 60% замість попередніх 75%. Для бюджетів сіл, селищ, міст районного значення втрати виявилися ще суттєвішими, оскільки податок на доходи фізичних осіб з 2015 р. узагалі перестав бути джерелом формування їхніх доходів [2].

Відповідно, кроки зроблені на шляху реалізації реформи децентралізації мають як позитивні, так і негативні результати. З посиленням на літературні роздуми авторів [3; 4] до значних перетворень в повній мірі не готові ні органи державної, ні органи місцевої влади, що пояснюється відсутністю певного досвіду у забезпеченні ефективної системи децентралізації. Реформа децентралізації не закінчена в Україні, не зважаючи на певну її тривалість, а отже актуальними залишаються питання її ефективної реалізації через перейняття досвіду Європейських країн. За прикладом Франції, успіх від реформи децентралізації, в якій був досягнутий через 25 років, визначатиме цей процес насущним для України ще тривалий час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання децентралізації влади в Україні доволі часто досліджуються як на практичному, так і на теоретичному рівнях. Багато праць присвячуються питанням перейняття передового досвіду проведення реформи децентралізації країнами Європейського Союзу. Кожний автор знаходить та висвічує окремі, важливі аспекти цього процесу, так науковці Росоляк О. та Журавель Я. присвятили праці питанням реалізації можливостей імплементації європейського досвіду децентралізації влади; історичні та теоретичні аспекти розкриті в роботах Пігуль Н. та Лютої О.; соціальну спрямованість та ефективність реформи обґрунтовує Роман В.; бюджетні та фінансові площини Демченко О., Данилишин Б. та Пилипів В.; Завадських Г. – систему територіальної організації публічної влади та управління.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не зважаючи на значні здобутки авторів в питаннях вжитку європейського досвіду реалізації реформи децентралізації в Україні, її незавершеність, низка невирішених питань в сфері фінансового забезпечення функціонування місцевого самоврядування, які генерують ризики щодо належного виконання органами місцевої влади покладених на них повноважень, все ще акту-

алізують ці питання та вимагають їх повсякчасного опрацювання та висвітлення на тлі подальшого перебігу реформи в Україні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). В контексті даної статті головною метою є дослідження та аналіз процесу децентралізації в Україні на засадах використання європейського досвіду формування доходів місцевих бюджетів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливу роль у становленні та зміцненні місцевого самоврядування в Європі відіграє підписана у жовтні 1985 р. країнами – учасницями Ради Європи Європейська хартія [5]. Провідне місце в хартії займають питання фінансового забезпечення функціонування місцевого самоврядування, тому що жодні права та автономія місцевих органів не можуть бути реалізовані ефективно і повною мірою, якщо не будуть забезпечені реальними, чітко визначеними стабільними джерелами фінансових ресурсів. Даний документ визначає основні принципи системи формування доходів місцевих бюджетів, зокрема: право органів місцевого самоврядування на власні фінансові ресурси, якими вони можуть вільно розпоряджатися в межах своїх повноважень; відповідність обсягу фінансових ресурсів функціям місцевої влади; формування частини фінансових ресурсів за рахунок місцевих податків та зборів, розміри яких встановлюють органи місцевої влади.

Не зважаючи на те, що Україна ратифікувала Хартію ще у далекому 1996 р., протягом тривалого часу норми даного документа по суті ігнорувалися. Тільки в 2014 р. в Україні зрештою стартує реформа децентралізації. Її метою визначено формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, узгодження інтересів держави та територіальних громад [5].

Найбільш суттєві зміни, яких зазнала процедура формування доходів бюджетів місцевого самоврядування у зв'язку із започаткуванням реформи децентралізації та причини зростання дохідної частини бюджетів територіальних громад, насамперед громад сіл, селищ, міст районного значення пов'язані з:

а) переданням переважної частини коштів з районних бюджетів бюджетам таких новоутворених територіальних громад. Так, протягом 2015–2020 рр. суттєві преференції

отримали бюджети територіальних громад, які об'єдналися відповідно до норм Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [6]. Наведемо тільки один приклад. Такі громади з моменту їх утворення набули право на зарахування до доходів їхніх бюджетів 60% податку на доходи фізичних осіб (до такого об'єднання надходження від цього податку оминало їхні бюджети). На початок 2021 р. внаслідок адміністративно-територіальної реформи в Україні ліквідовано 488 районів і на їх базі створено 133 райони з новими межами та складом міст, селищ та сіл, які до них увійшли. Відповідно, замість 488 районних бюджетів віднині формується тільки 133 із суттєво зменшеною дохідною базою у зв'язку з передачею лівової частки ресурсів таких бюджетів до територіальних громад [6]. З 2021 р. в Україні замість близько 10 тисяч бюджетів місцевого самоврядування функціонує 1725 територіальних громад [6с];

б) переведенням бюджетів громад на прямі відносини з Державним бюджетом України у частині проведення фінансового вирівнювання податкоспроможності територій (отримання базової дотації чи передання центральному бюджету реверсної дотації), отримання основних трансфертів (медичної (до 2020 р. включно) та освітньої субвенцій, субвенції на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах тощо);

в) надання можливості новоутвореним громадам отримати субвенції з державного бюджету на формування відповідної інфраструктури згідно з планом соціально-економічного розвитку відповідної територіальної громади;

г) переглядом складу місцевих податків і зборів, їхніх ставок та об'єктів оподаткування. З 2015 р. до складу місцевих податків входять: 1) податок на майно, який включає в себе податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; транспортний податок; плату за землю; 2) єдиний податок для осіб, які обрали спрощені системи оподаткування. Місцеві ради мають право запровадити такі місцеві збори: за місця для паркування транспортних засобів і туристичний збір. Абсолютно новими для бюджетів місцевого самоврядування стали податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки та транспортний податок, надходження від яких мали забезпечити зростання доходів місцевих

бюджетів. Зазначені зміни обумовили суттєве зростання частки місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів, посилили їхню самостійність [7];

д) розширенням переліку складу надходжень територіальних громад з включенням до нього, зокрема, плати за надання адміністративних послуг, державного мита; запровадження з 2015 р. акцизного податку з реалізованого суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів, частини акцизного податку з виробленого в Україні та з ввезеного на митну територію України пального тощо.

Отже, доходи бюджетів територіальних громад необхідні для забезпечення життєдіяльності таких громад, виступають матеріальною і фінансовою основою існування сіл, селищ, міст та їх об'єднань. Внаслідок реформи децентралізації територіальні громади отримали нові джерела доходів, які мають забезпечити належне виконання громадами своїх видаткових повноважень, створення і підтримку повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг.

Уроки європейської децентралізації, які знайшли відображення в змінах до умов функціонування та існування сіл, селищ, міст та їх об'єднань продемонструємо на прикладі знов утвореної адміністративно-територіальної одиниці внаслідок об'єднання Роганської селищної та Пономаренківської сільської рад – Роганської громади, що територіально розташована в межах Харківської області. Роганська територіальна громада була утворена в грудні 2016 р. (табл. 2).

Громаду утворюють 7 населених пунктів: сел. Рогань, сел. Докучаєвське, с. Хроли, с. Пономаренки, с. Лелюки, с. Борове і с. Логачівка.

Основним ресурсом Роганської селищної об'єднаної територіальної громади є земельні ресурси. Площа території Роганської селищної об'єднаної територіальної громади складає 77,07 кв. км. Землі сільськогосподарського призначення займають 65% площі території громади, що визначає основний напрям економічної діяльності громади – виробництво сільськогосподарської продукції.

Основні показники бюджету Роганської селищної територіальної громади (табл. 3).

Дані табл. 3 дозволяють насамперед продемонструвати результати децентралізаційних процесів в країні. Внаслідок об'єднання Роганської селищної та Пономаренківської сільської рад відбулося суттєве зростання показників

Таблиця 2

Паспорт показники Роганської селищної територіальної громади

Показники	Значення показників
Кількість населених пунктів, що входять до складу громади	7
Площа територіальної громади, км ²	77,07
Кількість суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність на території громади	понад 30
Чисельність наявного населення станом на 1 січня 2021 р.	16 023
у тому числі дітей дошкільного віку	621
дітей шкільного віку	1 131
осіб працездатного віку	8 455
пенсійного віку	5 816
Кількість закладів, що утримуються за рахунок коштів громади	14
Рівень безробіття в 2020 р., %	5,5

Джерело: [8]

Таблиця 3

Показники бюджету Роганської селищної територіальної громади (факт), млн грн

Показники	Роки					2020 р. у % до:	
	2016*	2017	2018	2019	2020	2016 р.	2017 р.
Доходи бюджету – всього	18,1	103,3	110,9	120,7	127,2	7,0 рази	123,1
у т.ч. загальний фонд	14,6	97,3	103,5	116,9	121,4	8,3 рази	124,8
спеціальний фонд	3,5	6,0	7,4	3,8	5,8	1,7 рази	96,7
Видатки бюджету – всього	18,2	82,0	110,9	126,9	127,7	7,0 рази	155,7
у т.ч. загальний фонд	13,1	62,3	75,3	95,9	107,0	8,2 рази	171,7
спеціальний фонд	5,1	19,7	35,6	31,0	20,7	4,1 рази	105,1

* загальна сума доходів Роганської селищної ради та Пономаренківської сільської ради (останній перед об'єднанням рад звітний рік)

доходів бюджету (з 18,1 млн грн в останньому перед об'єднанням році до 103,3 млн грн у першому звітному році після створення об'єднаної територіальної громади) та видатків бюджету (відповідно з 18,2 до 82,0 млн грн). У подальшому (за фактом діяльності новоутвореної територіальної громади) доходи її бюджету за період 2017–2020 рр. зросли до 127,2 млн грн, або на 23,1%, видатків – до 127,2 млн грн, або на 55,7%.

Продовжуючи аналізувати табл. 3, слід сказати, що більш швидкими темпами зростали доходи та видатки загального фонду. По спеціальному фонду динаміка не була сталою та характеризувалася коливаннями. Загальною тенденцією змін по спеціальному фонду є поступове скорочення його частки в показниках бюджету, що обумовлено виявленими органами контролю та описаними науковцями недоліками запровадженого з 2000 р. поділу єдиного бюджету на фонди [7]. За підсумками 2017 р. зафіксоване перевищення доходів бюджету над його видатками, що пов'язане не так з реальними результатами виконання бюджету, скільки з наявними недоліками у

плануванні показників бюджету (не зважаючи на наявність низки заходів і програм, які потребували фінансування, відсутність досвіду роботи в нових умовах у керівництва та фахівців ради не дозволила такі програми реалізувати).

Ураховуючи визначальну роль податкових надходжень у формуванні доходів бюджету, у табл. 4 продемонструємо роль окремих податків і зборів у таких надходженнях.

Основними бюджетоформувальними податками місцевих рад до створення об'єднаної територіальної громади, як свідчать дані табл. 1.5, були місцеві податки і збори (забезпечили в 2016 р. 73,6% усіх доходів бюджету) та акцизний податок з роздрібної реалізації з часткою 12,3%. Об'єднання громад дало їм право отримувати у своє розпорядження податок на доходи фізичних осіб, який додатково забезпечив бюджетові в 2018–2020 рр. від 50,1 до 72,9 млн грн, або біля ¼ усіх надходжень від податків і зборів.

Вагомою лишається також роль місцевих податків і зборів із надходженнями у сумі від 13,9 до 19,9 млн грн. або понад 20% у подат-

Таблиця 4

**Склад і структура податкових надходжень бюджету
Роганської об'єднаної територіальної громади**

Показники	2016 р.*		2018 р.		2019 р.		2020 р.	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Податок на доходи фізичних осіб	–	–	50,1	74,6	57,3	75,1	65,6	72,9
Податок на прибуток підприємств	0,1	0,5	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1
Рентна плата за спеціальне використання води	–	–	–	–	0,1	0,2	0,6	0,7
Акцизний податок	1,3	12,3	2,7	4,1	2,3	3,1	3,1	3,5
у т.ч. з роздрібною реалізацією	1,3	12,3	0,9	1,3	0,9	1,2	1,1	1,2
Екологічний податок	0,1	1,3	0,3	0,5	0,4	0,5	0,6	0,7
Місцеві податки і збори, у т.ч.:	7,9	73,6	13,9	20,7	15,9	20,8	19,9	22,2
податок на майно	-	-	6,1	43,7	5,6	35,4	8,2	41,3
плата за землю	-	-	4,5	32,4	4,6	28,9	6,9	34,5
транспортний податок	-	-	0,0	0,3	0,0	0,1	0,1	0,5
єдиний податок	-	-	7,8	56,3	10,2	64,6	11,7	58,7
Разом	10,7	100,0	67,2	100,0	76,2	100,0	90,0	100,0

* загальна сума доходів Роганської селищної ради та Пономаренківської сільської ради (останній перед об'єднанням рад звітний рік)

кових надходженнях бюджету. Акцизний податок забезпечує у доходах бюджету протягом трьох останніх років від 2,3 до 3,1 млн грн, хоча його значимість на фоні зростання загальної величини доходів бюджету скоротилася в 2020 р. до 3,5% у загальній сумі податків і зборів бюджету.

У переліку місцевих податків найважливішими для місцевого бюджету є єдиний податок для юридичних та фізичних осіб та для сільгоспвиробників, які дотримуються певних вимог, та плата за землю, яка стягується у формі орендної плати та земельного податку. Єдиний податок забезпечує від 56,3 до 64,6% у надходженнях від місцевих податків, плата за землю – від 28,9 до 34,5%. Роль податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, є істотно меншою (у межах 1,5 млн. грн за рік), незначними є надходження від транспортного податку.

Другою основною складовою у доходах бюджету Роганської селищної територіальної громади, є надходження від міжбюджетних трансфертів (табл. 5).

Дані табл. 5 показують, що надходження від трансфертів скорочуються у доходах місцевого бюджету. Змінюється також склад таких трансфертів, що обумовлено як станом розвитку громади, так і змінами у бюджетному законодавстві. У перші роки становлення громади з державного бюджету надходили субвенції на формування інфраструктури, на здій-

снення заходів щодо соціально-економічного розвитку, вагомими надходженнями забезпечували також освітня та медична субвенція. В 2020 р. у переліку найбільш значущих освітня субвенція та субвенція на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг. Отже, розпочаті в Україні децентралізаційні процеси суттєвим чином позначилися на зростанні доходів утвореної в грудні 2016 р. Роганської територіальної громади з одночасним посиленням відповідальності місцевої влади за розвиток та життєдіяльність громади, що вимагає удосконалення аналізу формування доходів громади, пошуку та обґрунтування джерел зростання її доходів.

Висновки. Отже, дослідивши в цифрах результати формування доходів місцевого бюджету, проаналізувавши зміни, які відбулись в його структурі та динаміці до та після запровадження реформи децентралізації можемо констатувати факт її доцільності. Внаслідок об'єднання рад відбувається суттєве зростання показників доходів бюджету утвореної громади, (з 18,1 млн грн в останньому перед об'єднанням рад році до 103,3 млн грн у першому звітному році після створення об'єднаної територіальної громади). Основне місце в доходах бюджету належить одночасно двом складовим: податковим надходженням та міжбюджетним трансфертам, які забезпечують відповідно 70,8 та 28,4% доходів бюджету.

Таблиця 5

**Склад і структура міжбюджетних трансфертів в доходах бюджету
Роганської селищної територіальної громади**

Показники	2018 р.		2019 р.		2020 р.	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Дотації – всього	1,5	4,1	7,1	17,1	3,8	10,7
Субвенції – всього, у т.ч.:	35,2	95,9	34,4	82,9	32,2	89,3
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад	3,2	8,8	3,0	7,3	–	–
Освітня субвенція	17,8	48,3	20,3	49	24,6	68,2
Медична субвенція	11,5	31,2	9,3	22,4	2,5	7,0
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій	1,9	5,2	0	0	–	–
Субвенція на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг					4,0	11,0
Інші субвенції	0	0	0	0	1,1	3,2
Субвенції з місцевих бюджетів – всього	0,9	2,4	1,7	4,2	–	–
Трансферти – всього	36,7	100	41,5	100	36,1	100

Основними бюджетоформувальними податками для бюджету територіальної громади є податок на доходи фізичних осіб та місцеві податки і збори – відповідно 75 та 25% податкових надходжень бюджету. У переліку місцевих податків найвагомими для місцевого бюджету є єдиний податок та плата за землю. Надходження від трансфертів скорочуються у доходах місцевого бюджету.

Визначаючи, відчутні переваги реформи децентралізації, що позитивно відкликаються на результатах формування бюджетів рівня територіальних громад, відзначаємо, що це ще не той бажаний результат достатності рівня фінансового забезпечення для виконання органами місцевого самоврядування владних функцій та повноважень. При цьому, критичним залишається питання кваліфікаційної неспроможності ними виконати ці функції та повноваження на високому рівні при зростаючій базі фінансування. Вирішення цього питання також знаходиться в площині перейняття європейського досвіду та безпосередньої участі представників цієї спільноти. За сприянням програми Офісу Ради Європи, в цьому напрямку в Україні схвалена урядом

Концепція реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад (974-р від 01.12.2017 р.), стан проблеми висвітлено у документі підготовленому Національним агентством України з питань державної служби у 2019 р. [9]; в червні 2021 р. Комітетом Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування схвалено рекомендації та пропозиції слухань на тему «Професійне навчання публічних службовців: європейський досвід і перспективи для України» [10]. Перспективні кроки, що здійснює держава в сфері підвищення кадрового потенціалу органів державної та місцевої влади слід визначати, як рушійну силу успішної реалізації реформи децентралізації в Україні, ефективність якої можна буде оцінити через зростаючу фінансову стабільність та забезпеченість місцевих бюджетів, соціально-економічну розвиненість територій та задоволеність громади якістю публічних благ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. Реформа децентралізації. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi>

2. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. № 2233-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50–51. Ст. 572.
3. Демченко О. П., Яковенко К. А. Європейський досвід бюджетної децентралізації та перспективи для України. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск 16. С. 724–730.
4. Молдован О. О. Бюджетна децентралізація: досвід ефективної реформи Словаччини для України. *Вісник Донецького національного університету*. 2010. № 3. С. 32.
5. Європейська Хартія місцевого самоврядування: преамбула від 15.07.1997 р. № 452/97-ВР. Дата оновлення: 16.11.2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (дата звернення: 15.12.2021).
6. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 р. № 157-8. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 91.
7. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17, ст. 112.
8. Роганська територіальна громада. URL: <https://roganska-gromada.gov.ua> (дата звернення: 15.12.2021).
9. Професійне навчання для місцевого самоврядування: стан, виклики, перспективи. URL: <https://decentralization.gov.ua/admin/articles/11843.html>
10. Рекомендації слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування на тему «Професійне навчання публічних службовців: європейський досвід і перспективи для України» від 02.06.2021 р. Протокол № 72. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/pitannya-profesijnogo-navchannya-publichnih-sluzhbovciv-potrebuje-posilenoyi-uvagi-nataliya-alyushina>
11. Росоляк О., Дякович О. Децентралізація публічної влади: європейський досвід та поступ України. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. Випуск 4(12). С. 112–117.
12. Пігуль Н. Г., Люта О. В. Зарубіжний досвід проведення децентралізаційних реформ. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Випуск 9. С. 684–688.
13. Роман В. Моделі децентралізації влади країн Європейського Союзу. *Науковий вісник «Демократичне врядування»*. 2013. Випуск 12. URL: http://lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnik12/fail/Roman.pdf
14. Журавель Я. Європейський досвід децентралізації влади та перспективи його імплементації в Україні. *Юридичний вісник «Україна і світ»*. 2020. Випуск 1. С. 267–273.
15. Завадських Г. М. Європейський досвід децентралізації. URL: <http://feb.tsatu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/tezi-Zavadskih-Pragmatizm.pdf>
16. Данилишин Б. М., Пилипів В. В. Децентралізація у країнах ЄС: уроки для України. *Регіональна економіка*. 2016. № 1. С. 5–11.

REFERENCES:

1. Yedyniy veb-portal orhaniv vykonavchoi vlady Ukrainy. Reforma detsentralizatsii [The only web portal of the executive authorities of Ukraine. decentralization reform]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizatsiyi>
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010) "Budget Code of Ukraine". *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 50–51, article 572.
3. Demchenko O. P., Yakovenko K. A. (2018) Yevropeyskyi dosvid biudzhethnoi detsentralizatsii ta perspektyvy dlia Ukrainy [European experience of budgetary decentralization and prospects for Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 16, pp. 724–730. (in Ukrainian)
4. Moldovan O. O. (2010) Biudzhethna detsentralizatsiia: dosvid efektyvnoi reformy Slovachchyny dlia Ukrainy [Fiscal decentralization: the experience of effective reform of Slovakia for Ukraine]. *Visnyk Donetskoho natsionalnoho universytetu*, no. 3, p. 32. (in Ukrainian)
5. European Charter of Local Self-Government: preamble from 15.07.1997 № 452/97-VR. Update date: 16.11.2009. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (accessed 15 December 2021).
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015) "Pro dobrovolne obiednannia terytorialnykh hromad". *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 13, article 91.
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010) "Tax Code of Ukraine". *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, article 112.
8. Rohanska terytorialna hromada [Rogan territorial community]. Available at: <https://roganska-gromada.gov.ua> (accessed 15 December 2021).
9. Profesiine navchannia dlia mistsevoho samovriaduvannia: stan, vyklyky, perspektyvy [Vocational training for local self-government: status, challenges, prospects]. Available at: <https://decentralization.gov.ua/admin/articles/11843.html>

10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2021) "Rekomendatsii slukhan u Komiteti Verkhovnoi Rady Ukrainy z pytan orhanizatsii derzhavnoi vldy, mistsevoho samovriaduvannia, rehionalnoho rozvytku ta mistobuduvannia na temu "Profesiine navchannia publichnykh sluzhbovtziv: yevropeyskyi dosvid i perspektyvy dlia Ukrainy" [Recommendations of hearings in the Committee of the Verkhovna Rada of Ukraine on the organization of state power, local self-government, regional development and urban planning on the topic "Professional training of public servants: European experience and prospects for Ukraine"]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/pitannya-profesijnogo-navchannya-publichnykh-sluzhbovtziv-potrebuye-posilenoyi-uvagi-nataliya-alyushina>
11. Rosoliak O., Diakovych O. (2017) Detsentralizatsiia publichnoi vldy: yevropeyskyi dosvid ta postup Ukrainy [Decentralization of Public Power: European Experience and Promotion of Ukraine]. *Aktualni problemy pravoznavstva*, vol. 4(12), pp. 112–117. (in Ukrainian)
12. Pihul N. H., Liuta O. V. (2016) Zarubizhnyi dosvid provedennia detsentralizatsiinykh reform [Foreign experience in conducting decentralization reforms]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, vol. 9, pp. 684–688. (in Ukrainian)
13. Roman V. (2013) Modeli detsentralizatsii vldy krain Yevropeiskoho Soiuzu [Models of decentralization of the authorities of the countries of the European Union]. *Naukovi visnyk "Demokratychnе vriaduvannia"*, vol. 12. Available at: http://vivacademy.com/vidavnytstvo_1/visnik12/fail/Roman.pdf (in Ukrainian)
14. Zhuravel Ya. (2020) Yevropeyskyi dosvid detsentralizatsii vldy ta perspektyvy yoho implementatsii v Ukraini [European experience of decentralization of power and prospects for its implementation in Ukraine]. *Yurydychnyi visnyk "Ukraina i svit"*, vol. 1, pp. 267–273. (in Ukrainian)
15. Zavadskykh H. M. (2021) Yevropeyskyi dosvid detsentralizatsii [European experience of decentralization]. Available at: <http://feb.tsatu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/tezi-Zavadskih-Pragmatizm.pdf> (in Ukrainian)
16. Danylyshyn B. M., Pylypiv V. V. (2016) Detsentralizatsiia u krainakh YeS: uroky dlia Ukrainy [Decentralization in EU countries: lessons for Ukraine]. *Rehionalna ekonomika*, no. 1, pp. 5–11. (in Ukrainian)